

MAKTAB PSIXOLOGINING O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH ISHLARI

Adizova Gulnavoz Farhodovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada kasb va kasb tanlash muammosi, uning psixologik aspektlari, xususiyatlari va dolzarbligi muhokama qilingan. Shuningdek, o'quvchilarni kasbga yo'naltirishda e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan asosiy omillar haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *kasb, psixolog, kasbiy tayyorgarlik, shaxs kamoloti, qiziqish, intellect, kasbiy tanlov.*

Abstract: *This article discusses the problem of career and career choice, its psychological aspects, features and relevance. It also discusses the key factors that students need to consider when pursuing a career.*

Keywords: *profession, psychologist, professional training, personal development, interest, intellect, career choice.*

KIRISH

Bizga ma'lum, har qanday jamiyatning ravnaqi, ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy barqarorligi uning fuqarolarining aqliy va ahloqiy salohiyatini yuksak darajada rivojlanganligiga bog'liq. Zero, jamiyatimizning ma'naviy yangilanishida, ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini shakllantirishda jahon hamjamiyatiga qo'shilishini ta'minlaydigan demokratik huquqiy davlat qurish kadrlar tayyorlashning milliy masalasi ustuvor mezon sifatida muhim rol o'ynaydi. Chunki xalqning boy intellektual merosi va umuminsoniy qadriyatlar asosida zamonaviy madaniyat, iqtisodiyot, fan-texnika va texnologiyaning yangi yutuqlari asosida mukammal tayyorgarlikdan o'tgan kadrlarni tayyorlashning yangi tizimini shakllantirish O'zbekiston Respublikasi taraqqiyotining muhim shartlaridan biri bo'lib qoldi. Inson bolasi kamolga yetgani sari ilmga, ma'rifatga talpinadi. Dastlabki saboqni u maktabdan oladi. Ammo kelajagimiz egalari bo'lgan yoshlarga ta'lim berish ularni o'qitish bilan bog'liq ayrim muammolar bugungi kunda kishini o'ylantirib qo'yayotgani tabiiy.

ASOSIY QISM

Maktab psixologining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarning kasblarni tahlil qila olishi; o'zlarining shaxsiy sifatlarini, qiziqishini va salomatlik darajalarini to'g'ri baholay olishlari, kasblarning insonga qo'yadigan talablari bilan o'zlarining individual xususiyatlarini taqqoslay olishlari, shaxsiy kasbiy rejalarini tuza olishga o'rgatishi lozim.

Kasblar bo'yicha birlamchi bilim, ko'nikmalarni shakllantirish uchun professional tashxislash va kasb-hunarga yo'naltirish bo'yicha choralar maktab psixologlari

tomonidan amalga oshirilmoqda. Bu borada respublikamizda “O’quvchilarni kasb-hunarga yo’naltirish va psixologik-pedagogik tashxis markazi” tashkil etilgan.

Bu markaz O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va qonunlarida ko’zda tutilgan maktab amaliyotchi psixologlari jamiyat ehtiyoji va mehnat bozori talablari asosida o’quvchilarning o’z qiziqishlari, qobiliyatlari va sog’liqlariga mos bo’lgan kasb-hunarlarni tanlashlariga ko’maklashadi. Ushbu markaz o’quvchi yoshlarni kasb-hunarga yo’naltirish va psixologik-pedagogik tashxis sohasidagi yagona davlat siyosatini ishlab chiqish va o’rnatilgan tartibga amalga oshirish, O’zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligining kasb-hunarga yo’naltirish respublika tizimini tashkiliy, ilmiy-metodik, axborot- ma’lumot va dasturiy ta’minlash maqsadida tashkil etilgan.

Kasb-hunarga yo’naltirish va psixologik-pedagogik tashxis ishlari holatini nazorat qilish, uni takomillashtirish choralari ko’rish, tegishli dasturlar, me’yoriy hujjatlar va tavsiyalar ishlab chiqish; mamlakatimizdagi va xorijiy davlatlarning ilg’or tajribalarini umumlashtirish, ommalashtirish va hayotga tadbiiq etish; barcha bosqichdagi o’quvchilarni kasb-hunarga yo’naltirish va psixologik-pedagogik hududiy tashxis markazlari va ta’lim muassalaridagi kasb-hunarga yo’naltirish vazifasi yuklatilgan mutaxassislarning malakasini oshirish bo’yicha chora tadbirlar ishlab chiqish; umumiy o’rta ta’lim maktablari o’quvchilarining hayotiy va kasbiy o’zligini anglash borasidagi ustuvor dasturlar va muammolar bilan ishlash respublika tashxis markazining eng muhim vazifalaridan hisoblanadi.

O’zbekiston mustaqillikni qo’lga kiritilgan yildan boshlab ta’lim tizimida tub o’zgarishlar ro’y bermoqda. «Ta’lim to’g’risida» gi Qonuni «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» ning qabul qilinishi natijasida xalq xo’jaligining malakali mutaxassis kadrlar bilan ta’minlash tizimi yaratilmoqda.

Maktabdagi amaliyotchi psixologning kasb tanlashga yo’llash ishlari quyidagi maqsadlarni ko’zda tutadi.

1. O’quvchilarni kichik sinflardan boshlab xalq xo’jaligining turli tarmoqlari bilan tanishtirib borish.

2. O’quvchilarni xalq xo’jaligining turli tarmoqlari bilan tanishtirib, ommaviy kasblarning mazmuni, sinfdan tashqari o’tkaziladigan tadbirlarni amalga oshirish.

3. Kasb tanlashga yo’llash ishlarini olib borishda o’quvchilarni asosan maktab hududida joylashgan korxonalar, tashkilotning ehtiyoji uchun zarur bo’lgan kasb va mutaxassislarga yo’llash.

4. Har bir o’quvchining bo’lajak kasbni tanlashi obyektiv va ongli harakatlarga ega bo’lishi lozim.

O’quvchilarni kasb tanlashga yo’llash sohasida oldiga qo’yilgan maqsadlarni amalga oshirish uchun quyidagi eng muhim vazifalar hal etilish lozim.

I. Ularning qiziqishlari, mayllari va qobiliyati, psixofiziologik imkoniyatlari, jismoniy tayyorligi va salomatligi o’rganilishi

II. Ularning kasblar haqidagi bilimlarini kengaytirishga doir tadbirlar o`ylab ko`rilishi

III. Tanlangan mehnat sohasidagi amaliy faoliyatning tashkil etilishi bu o`quvchilarning kasbga qiziqishlarini rivojlantirish va mustaxkamlashga yordam beradi

IV. Maktabni bitirib chiqayotgan yoshlarning kasbga qat`iy qiziqishlarini tarkib toptirish va mustahkamlashda yordam ko`rsatish, ishlab chiqish sharoitlariga ko`nikishga doir tadbirlar belgilanishi kerak.

Kasb tanlash juda muhim masala bo`lib ko`pincha o`quvchilar uni mustaqil hal qila olmaydilar. Bu masalada ularga maktab psixologlari yordam berishi kerak.

XULOSA

Har bir inson hayotida kasbiy faoliyat muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar farzandlarining ilk qadamlaridanoq uning kelajagi to`g`risida o`ylab qolishadi. Farzandlarining qiziqish va qobiliyatlarini kuzatish orqali ularning kasbiy kelajagini aniqlashga harakat qiladilar. Ko`pgina maktab bitiruvchilari kelajakda kim bo`lsam ekan yoki qaysi sohaning mutaxassisi bo`lsam ekan? – degan savolni o`z oldilariga qo`yib, kasb tanlash muammosiga duch kelishadi. Natijada o`quvchilar tomonidan mutaxassisliklar tasodifan tanlanadi. Hech qanday maxsus tayyorgarlikka ega bo`lmasdan yoki kasbiy kelajagini tushunib etmasdan maktab bitiruvchilarining bir qismi darhol ishga joylashadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G`oziyev E., Mamedov K. Kasb psixologiyasi. – T.: O`zMU, 2003. 156-b
2. Yusupova F. I. O`quvchilar individual tayyorgarligini amalga oshirishning pedagogik-psixologik jihatlari. “Xalq ta`limi” jurnali. 2005. №5. 90-93-b.
3. Maxmudova .D. “O`quvchilarni kasbga yo`naltirishga oid pedagogik faoliyat element lari orasidagi uzviylik va uzluksizlikni ta`minlash”. Xalq ta`limi jurnali. №3 son, 57-58 bet.